

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Bożena Kędzierska
wizytator ds. ewaluacji, Kuratorium Oświaty w Łodzi

Sprawozdanie z wizyty studyjnej w Dublinie (26 września 2010 r. – 3 października 2010r.)

W pierwszym dniu zapoznaliśmy się z programem wizyty studyjnej, zaplanowanymi spotkaniami, sprecyzowaliśmy nasze oczekiwania związane z celem wizyty.

Drugiego dnia uczestniczyliśmy w spotkaniu na University College w Dublinie, gdzie pracownik naukowy University College Dublin opowiedział nam o irlandzkim systemie edukacji. System edukacji w Irlandii kierowany jest centralnie przez Departament Edukacji i Umiejętności Ministerstwa Edukacji. 95% szkół jest prowadzonych przez kościół katolicki. Irlandia jest jedynym krajem Unii Europejskiej utrzymującym wyznaniowy charakter systemu szkolnego. Państwo wspiera działania szkoły poprzez wprowadzanie nowych programów nauczania, pomoc w planowaniu rozwoju szkoły oraz wdrażanie programów wsparcia dla dyrektorów szkół i kadry zarządzającej szkołą. Obowiązek szkolny w Irlandii obejmuje młodzież do 16 roku życia. System szkolny w Irlandii dzieli się na 2 etapy - sześcioklasową szkołę podstawową, i sześcioletnią szkołę średnią. Szkoła średnia jest dwuetapowa – trzyletnia niższa szkoła średnia (dla juniorów) i trzyletnia wyższa szkoła średnia (dla seniorów). Pomiędzy etapami szkoły średniej jest nieobowiązkowy rok przejściowy, gdzie uczniowie zapoznają się z metodami pracy akademickiej i pod okiem doradcy zawodowego przygotowują się do dalszej nauki oraz planowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej. Przejście ze szkoły podstawowej do średniej odbywa się automatycznie. Z niższej szkoły średniej do wyższej przechodzi się na podstawie wyników egzaminu końcowego. W Irlandii nie ma zorganizowanej sieci przedszkoli. Szkolne prawo umożliwia jednak rozpoczęcie nauki w wieku czterech, pięciu lub sześciu lat. 80% dzieci w Irlandii rozpoczyna naukę początkową w piątym roku życia. Szkoła początkowa jest jednolita, obowiązkowa, bezpłatna, powszechna i wyznaniowa. Tylko 260, spośród 3116 szkół podstawowych w Irlandii, zatrudnia powyżej 20 nauczycieli. W 12 szkołach pracuje tylko 1 nauczyciel. W wielu szkołach podstawowych z powodu małej liczby uczniów dzieci uczą się w klasach obejmujących dwa lub więcej roczników. Drugi etap nauczania to szkoły średnie (secondary schools). W Irlandii funkcjonują 742 takie szkoły, spośród których do 14 uczęszcza mniej niż 50 uczniów. Do największej szkoły średniej w Irlandii uczęszcza 1400 uczniów. Szkoła średnia pierwszego stopnia (tzw. junior cycle) jest obowiązkowa, trwa trzy lata (12-15 r.ż). Na zakończenie tego etapu szkolnego, uczniowie zdają egzamin w ramach Junior Certificate Examinations i otrzymują świadectwo Junior Certificate uprawniające do kontynuacji nauki w szkołach średnich drugiego stopnia. Szkoła średnia drugiego stopnia jest nieobowiązkowa, trwa trzy lata (15-18 r.ż.). Na jej zakończenie uczniowie piszą the State Leaving Certificate Examinations. Zdanie egzaminu umożliwia podjęcie nauki na studiach wyższych. Wstęp na wyższe uczelnie dla posiadaczy świadectwa ukończenia szkoły średniej jest wolny, ale niekiedy poddany pewnym restrykcjom. Jeżeli liczba miejsc jest niższa niż liczba kandydatów, część z nich może nie zostać przyjęta. Szkolnictwo wyższe w Irlandii podzielone jest na sektory - uniwersytecki, oferujący programy studiów w takich dziedzinach jak nauki humanistyczne, techniczne, ścisłe, społeczne i medyczne. Drugi sektor - nieuniwersytecki to: instytuty techniczne i kolegia edukacyjne, które dają kwalifikacje zawodowe. Tytuł licencjata (*bachelor*), uzyskuje się po

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

ukończeniu 3-4 letnich studiów stacjonarnych. Następnie można ubiegać się o stopień magistra, który dostępny jest na wszystkich poziomach studiów (studia trwają od 1 do 3 lat). Stopień magistra nadawany jest po zdaniu odpowiednich egzaminów. Najwyższe kwalifikacje akademickie w Irlandii daje doktorat (3-4 lata).

W kolejnym dniu wizyty zaproszono nas do Departamentu Edukacji i Umiejętności Ministerstwa Edukacji w Irlandii. Spotkanie prowadziła Deirdre Mathews - asystent głównego inspektora Krajowego inspektoratu w Departamencie Edukacji i Umiejętności. Zapoznano nas ze strukturą systemu oświaty oraz modelami inspekcji szkolnych. W Irlandii prowadzone są ewaluacje całościowe i przedmiotowe. W szkołach średnich w inspekcji uczestniczą inspektorzy - specjaliści poszczególnych przedmiotów nauczania. Procedura ewaluacji całościowej obejmuje obserwację, analizę dokumentacji, spotkania z podmiotami współpracującymi ze szkołą, analizę procesów zachodzących w szkole, ankietowanie uczniów i rodziców uwzględniana jest autoewaluacja szkoły. Procedury prowadzenia ewaluacji są określone przepisami prawa, sposób postępowania jest niezależny od typu i wielkości szkoły oraz jest ustalony przez inspektora. Inspekcje kończą się raportem, który zawiera informacje o szkole oraz rekomendacje.

Wszyscy czekaliśmy na spotkanie w Ministerstwie. Byliśmy przekonani, że będzie to najatrakcyjniejszy dzień wizyty, bo poznamy od strony teoretycznej system ewaluacji. Spotkanie spełniło nasze oczekiwania ale zderzenie z praktyką okazało się jeszcze ciekawsze. W czwartym dniu wizyty mieliśmy możliwość obserwowania pracy inspektorów przeprowadzających ewaluację w szkole. Pięć dwuosobowych zespołów udało się do różnych szkół - szkoły specjalnej, szkoły dla dziewcząt, szkoły dla chłopców i dwóch szkół koedukacyjnych. Obserwację rozpoczęliśmy o godzinie 9.00 i pozostaliśmy tam do zakończenia pracy inspektorów (14.30). Po powrocie do hotelu, podczas spotkania, dzieliliśmy się wrażeniami i spostrzeżeniami. Zaskoczyło nas, że w szkole podstawowej jeden nauczyciel uczy wszystkich przedmiotów, są tylko dwie przerwy. W szkole, w której miałam okazję obserwować pracę inspektorów, pracuje 31 nauczycieli i tylko 4 z nich ma wykształcenie magisterskie. Inspektorzy obserwują cały dzień pracę w jednej klasie, są obecni na wszystkich zajęciach. Podejmowane przez inspektorów działania łączą trzy funkcje: kontroli, ewaluacji i wspomagania. Inspektorzy korzystają z jednolitych narzędzi, np. arkusza obserwacji zajęć czy wywiadu, analizują prowadzoną przez nauczycieli dokumentację, sprawdzają zeszyty uczniów. W trakcie zajęć sprawdzali wiadomości i umiejętności dzieci, poprzez rozmowy z uczniami, włączając się w prowadzenie zajęć przejmowali rolę nauczyciela. Zwracali uwagę na organizację realizowanego procesu nauczania, stosowane metody i formy pracy. Po zakończonych zajęciach, inspektorzy przekazywali nauczycielom swoje uwagi. Uczestnicząc w obserwacji mogliśmy porównać pracę irlandzkiego inspektora przeprowadzającego ewaluację w szkole i pracę polskiego wizytatora ds. ewaluacji.

Piąty dzień wizyty studyjnej poświęciliśmy na analizę dokumentacji. Analizowaliśmy raporty szkół średnich m.in. raport z ewaluacji Marian College.

Opisano w nim 5 obszarów:

1. Jakość zarządzania szkołą
 - 1.1 Charakterystyka atmosfery w szkole
 - 1.2 Zarządzanie szkołą- finansowanie
 - 1.3 Zarządzanie w obrębie szkoły
 - 1.4 Zarządzanie zasobami
2. Jakość planowania w szkole
 - 2.1 Plan w szkole

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

3. Jakość realizacji programu nauczania
 - 3.1 Planowanie i organizacja programu nauczania
 - 3.2 Możliwości wyboru przedmiotów i programów
 - 3.3 Zajęcia uzupełniające i dodatkowe
4. Jakość uczenia i nauczania przedmiotów
 - 4.1 Planowanie i przygotowanie
 - 4.2 Nauczanie i uczenie się
 - 4.3 Ocenianie
5. Jakość wsparcia edukacyjnego uczniów
 - 5.1 Włączanie uczniów ze specjalnymi potrzebami
 - 5.2 Wprowadzenie i wspieranie uczniów w kontekście całej szkoły
6. Podsumowanie badanie i rekomendacje dla szkół.

W trakcie ewaluacji całościowej dokonano ewaluacji przedmiotowych (język angielski i matematyka). Raporty przedmiotowe stanowią załączniki do raportu z ewaluacji całościowej. Raport obejmuje 19 stron. W ubiegłym roku w Departamencie Edukacji opracowano nowe wytyczne dotyczące pisania raportów. Raport z ewaluacji Patrick' s BNS sporządzony według nowych zasad (2009r.) zawiera 7 stron. Rozważania oscylują wokół tych samych problemów (5 obszarów). Do raportu dołączono odpowiedź szkoły na wydane rekomendacje. Raporty i przedstawione przez szkoły plany naprawcze publikowane są na stronach Ministerstwa. W raportach brak źródeł i metod pozyskiwania informacji, opisy mają charakter ogólny. Raport zawiera zalecenia, ewaluatorzy odnoszą się do przepisów prawa oświatowego. Analizie poddane zostały również raporty z ewaluacji przedmiotowych. Obydwie wersje „stara” i „nowa” obejmują:

- charakterystykę przedmiotu poddanego ewaluacji (wymiar godzin nauczania, program nauczania)
- planowanie i przygotowanie
- uczenie i nauczanie
- ocenianie
- podsumowanie i rekomendacje

Po analizie raportów dyskutowaliśmy nad przebiegiem ewaluacji w irlandzkich szkołach i konstrukcją raportów.

Ostatni dzień wizyty to spotkanie na University College Dublin, którego tematem było kształcenie i doskonalenie nauczycieli, mieliśmy również okazję rozmawiać z dyrektorem szkoły, którego szkoła poddana została ewaluacji. Wymaganiem poziomem wykształcenia nauczycieli szkół podstawowych jest licencjat z przygotowaniem pedagogicznym. System kształcenia nauczycieli szkół średnich jest zróżnicowany. Jednakże najczęściej wybieraną drogą są czteroletnie studia wyższe w wybranej specjalizacji. Dodatkowo konieczne jest odbycie rocznego stażu pedagogicznego na zakończenie studiów. Cały cykl kształcenia kończy się egzaminem, którego zdanie umożliwia otrzymanie dyplomu uprawniającego do wykonywania zawodu nauczycielskiego. Niezbędnymi wymaganiami, by zostać nauczycielem szkoły średniej jest dyplom ukończenia uczelni wyższej, odbycie jednego roku próbnego oraz uznanie kwalifikacji przez krajową radę nauczycielską. W trakcie rocznych studiów pedagogicznych student odbywa praktyki w szkole w wymiarze 8,5 godziny tygodniowo. Praktyki nadzorowane są przez pracowników uniwersytetu,

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

którzy siedem razy w roku dokonują oceny obserwowanych lekcji. Bardzo ważnym elementem kształcenia jest wyposażenie studenta w takie kompetencje jak autorefleksja i dostrzeganie potrzeby stałego doskonalenia się oraz podnoszenia kwalifikacji. Doskonalenie nauczycieli, jest organizowane przez Ministerstwo Edukacji i nauczycielskie związki zawodowe. Jest ono nieobowiązkowe i odbywa się poza godzinami pracy - najczęściej podczas szkolnych wakacji. Udział w doskonaleniu jest dobrowolny, W Irlandii udało się utrzymać wysoki status społeczny zawodu nauczyciela. Studentami uczelni kształcących nauczycieli mogą zostać tylko najlepsi absolwenci szkół średnich.

Tego dnia obejrzeliliśmy również lekcję nagraną w klasie VI i ocenialiśmy ją zgodnie z kwestionariuszem wypracowanym przez międzynarodowy zespół badaczy w celu zobiektywizowania obserwacji procesu edukacyjnego.

W ostatnim dniu wizyty, zaproszony przez pracowników naukowych uniwersytetu, dyrektor jednej ze szkół, w której odbyła się ewaluacja w 2009r., opowiadał o swoich wrażeniach. Ewaluacja jest w Irlandii badaniem, na które czekają wszyscy dyrektorzy szkół. Potwierdza ich wiedzę o szkole, weryfikuje system zarządzania szkołą. Niestety raport z badania ewaluacyjnego nie jest jeszcze dostępny, czas od badania do opublikowania raportu jest tam dość długi.

Szóstego dnia zakończyliśmy wizytę. W drodze powrotnej mieliśmy czas na przemyślenia i dzielenie się wrażeniami.

Irlandzki system edukacji posiada pewne atrakcyjne rozwiązania, które mogłyby się sprawdzić w Polsce np. liczba inspektorów dokonujących badania jest uzależniona od wielkości szkoły; większą wiedzę badawczą daje (np. w klasach I – III) obserwacja całego dnia pracy jednego nauczyciela, niż obserwacja 1 zajęć we wszystkich klasach w danym poziomie; irlandcy dyrektorzy i nauczyciele nie znają narzędzi przed badaniem ewaluacyjnym, czego efektem jest większa wiarygodność badania; efektywność pracy szkoły i jakość usług edukacyjnych nie jest wartościowana cyfrą ani literą, opinia pozostawiona jest osobie czytającej raport; nauczycielami w Irlandii są najlepsi studenci, nie ma tam kształcenia nauczycieli w formie zaocznej ze względu na dużą ilość praktyk, które przebiegają pod kierunkiem pracownika naukowego. Jednocześnie wielu rozwiązań systemu ewaluacji w Polsce może nam pozazdrościć Irlandia.

Wizyta studyjna była dobrze zaplanowana, przebiegała w bardzo przyjaznej atmosferze. Wyjechaliśmy z Irlandii bogatsi o nowe doświadczenia.